

10. децембар 2020. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

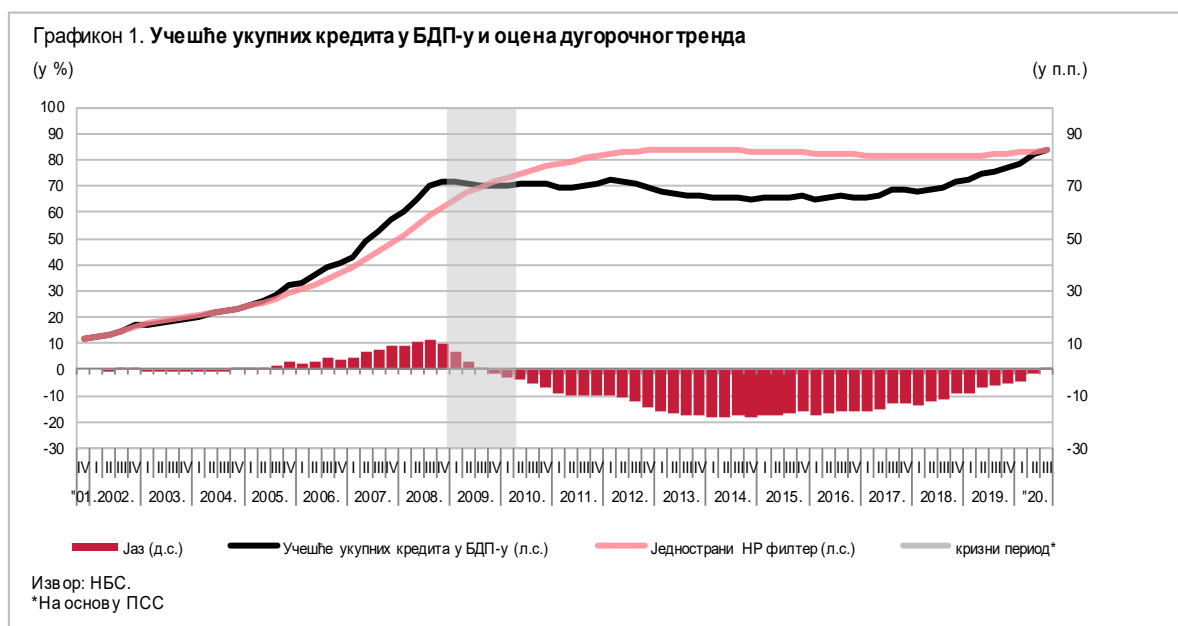
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020 и 137/2020), у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 10. децембра 2020. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију задржи у висини од 0% имајући у виду наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона.

Контрациклични заштитни слој капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе контрацикличног заштитног слоја капитала. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ-а* за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на бази кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ-а*, представља одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ-а* за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ-а* Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1. приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у БДП-у, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године одступање учешћа кредита у БДП-у ушло је у зону негативних

вредности. Према подацима за септембар 2020. године, учешће реалне кредитне активности у реалном БДП-у ушло је благо у зону позитивних вредности (вредност јаза износи 0,01 п.п.), док је учешће укупних кредита у БДП-у износило 84,1%. Присутан раст кредитне активности од 2014. године, је у ТЗ 2020. довео до позитивног јаза учешћа укупних кредита у БДП-у. Промена јаза у односу на крај 2014. износи 18,2 п.п., док та промена на међугодишњем нивоу износи 6,5 п.п. Имајући у виду присутан наставак глобалне неизвесности изазване ширењем вируса корона, утврђивање стопе ССуВ изнад 0%, у овом тренутку, могло би да утиче на будући раст кредитне активности.

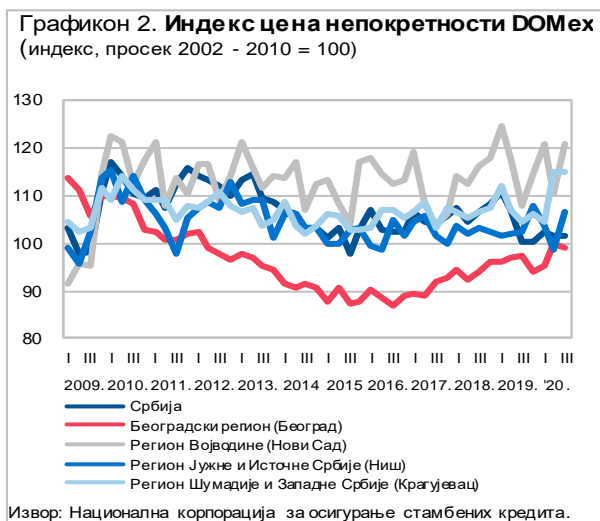
Посматрано од почетка 2019. године удео готовинских кредита са роком доспећа преко осам година, као и просечна преостала рочност реалних готовинских кредита бележе тренд пада, што указује на то да мере Народне банке Србије усмерене на ограничавање ненаменског кредитирања домаћинстава по неразумно дугим роковима донете у децембру 2018. године, дају резултате и на тај начин смањују могућност настајања нових проблематичних кредита. Ипак, у циљу олакшавања услова отплате кредита грађанима који су се задужили пре наступања пандемије, НБС је подстакла банке да дужницима понуде рефинансирање кредита одобренх пре 18. марта 2020. године, продужењем рока доспећа последње рате кредита на додатне две године без обзира на степен кредитне задужености.

Ради одређивања стопе контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у БДП-у од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени

су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и на кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Резултати октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да је и даље присутна повећана перцепција ризика услед пандемије допринела поштравању кредитних стандарда привреди и становништву у ТЗ 2020, али у знатно мањој мери него у претходном тромесечју. Услови кредитирања су генерално поштрени, док су донете мере Владе Републике Србије и Народне банке Србије допринеле да динарски услови финансирања малих и средњих предузећа буду повољнији, а рокови отплате кредита становништву продужени. Повећана тражња за кредитима током ТЗ 2020, највише је вођена потребама за ликвидним средствима и рефинансирањем, као и куповином непокретности код становништва.

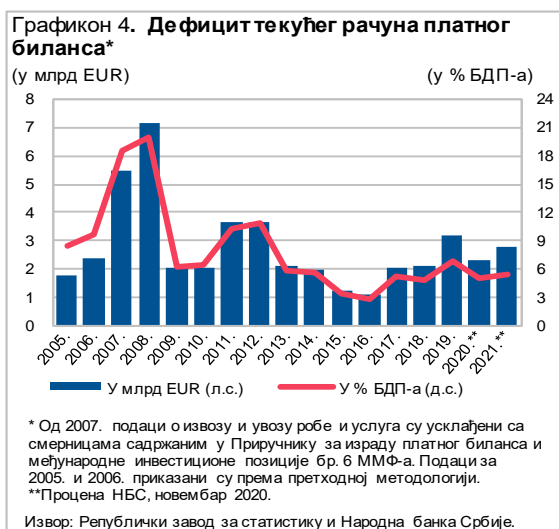
Током трећег тромесечја 2020. године забележен је пад укупног броја издатих дозвола новоградње од 5% у односу на исто тромесечје претходне године. Просечан *LTV* лимит новоодобрених стамбених кредита и даље је знатно испод регулаторног максимума од 80%¹ и у

¹ Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011 и 114/2017), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности. Изузетно банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности према процени овлашћеног процењивача, умањене за износ других потраживања обезбеђених заложним правом вишег реда првенства на истој непокретности, ако се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица. Одлуком о допунама Одлуке о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 84/2020), омогућено је издавање мањег учешћа потребног за одобравање стамбених кредита купцима прве стамбене непокретности. У складу са овим прописом, за куповину прве стамбене непокретности, банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности.

трећем тромесечју 2020. године забележена је вредност овог показатеља од 73,22%.²

Показатељи спољне неравнотеже

Прилив СДИ остао је снажан упркос пандемији и економском успоравању највећих спољнотрговинских партнера Републике Србије, и у потпуности покрива дефицит текућег рачуна. Нето прилив СДИ у Србију током трећег тромесечја, према прелиминарним подацима, износио је 244,3 млн евра. Тиме је нето прилив СДИ у девет месеци 2020. премашао 1,7 млрд евра, обезбеђујући пуну покривеност дефицита текућег рачуна.

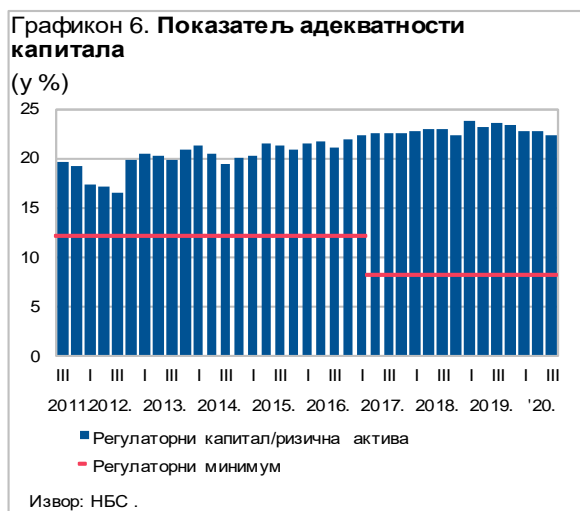

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је и са ширењем пандемије остао адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду.

² Према подацима Националне корпорације за осигурање стамбених кредита за новоодобрене кредите осигуране код те корпорације.

На крају ТЗ 2020. године показатељ адекватности капитала је износио 22,4%, што је знатно изнад регулаторног минимума.³

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) је на крају ТЗ 2020. године забележио вредност од 0,82. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у највећој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

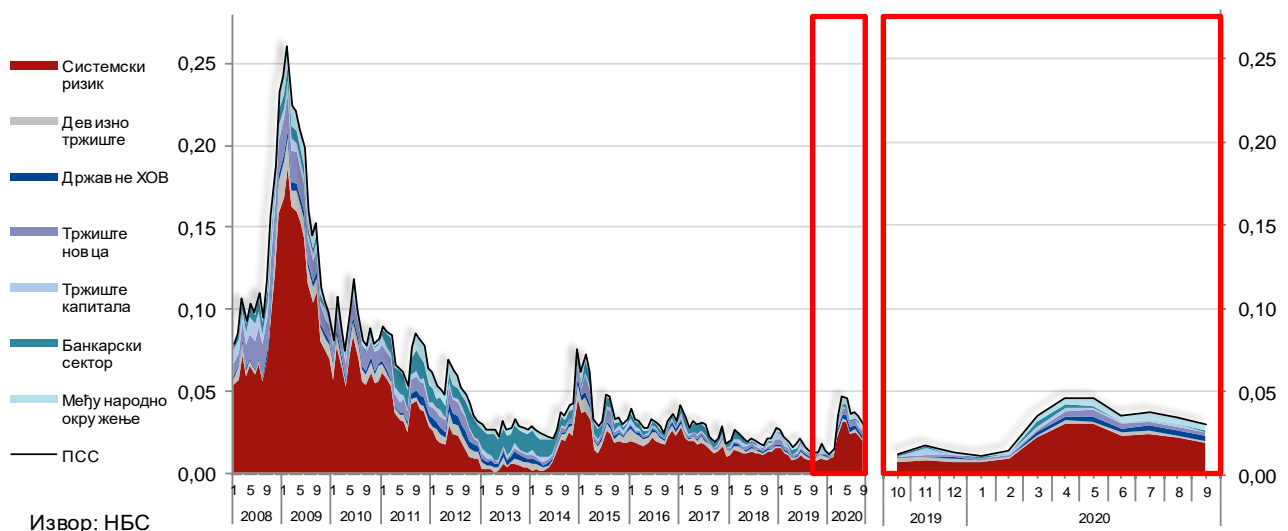
Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора је значајно смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита која је донета 2015. године, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 3,4% на крају ТЗ 2020. године, што је за 1,2 п.п. мање у односу на ТЗ 2019. године, односно 18,8 п.п. мање у односу на август 2015. године када је усвојена поменута Стратегија.

³ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%).

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се идентификују периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење. Након забележених виших вредности ПСС у априлу и мају 2020. године као последице првог таласа пандемије корона вируса, током трећег тромесечја 2020. године дошло је до смањења нивоа системског стреса.

Графикон 8. Кретање Показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

На вредност ПСС-а највише су утицала кретања на међународном тржишту, и у мањој мери кретања на тржишту државних ХОВ. Вредност ПСС-а указује на период ниског системског стреса и налази се значајно испод границе за ослобађање контрацикличног заштитног слоја капитала.

Пандемија изазвана вирусом корона, током првог дела 2020. године узроковала је раст неизвесности на светском нивоу, да би се потом услед очекивања да ће се кренути са употребом вакцине и ублажавањем здравствених мера покренуо благи опоравак економија.

Композитни индекс обвезница тржишта у настајању, *EMBI Composite* за дуг у еврима је на крају трећег тромесечја 2020. године износио 201 б.п. Од почетка маја, када је достигла своју највишу вредност у току 2020. године, премија ризика *EMBI* на дуг у еврима Србије враћа се на силазну

путању. На крају трећег тромесечја 2020. *EURO EMBIG* за Србију је износио 225 б.п.

Рејтинг агенција *Fitch Ratings* 25. септембра 2020. је задржала кредитни рејтинг Србије за дугорочно задуживање у домаћој и страниј валути на нивоу од ББ+ (на корак од инвестиционог), уз стабилне изгледе за његово даље повећање. Такву одлуку рејтинг агенција је донела имајући у виду већу отпорност српске економије као резултат одговорног вођења економске политике у претходним годинама и адекватног одговора носилаца економске политике у Србији на кризу изазвану корона вирусом.

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан уз очекивања да ће се тако задржати и у наредном периоду упркос пандемији. То потврђују и резултати макропруденцијалних стрес-тестова, спроведени по подацима из јуна 2020. године, када и по најгорем претпостављеном сценарију показатељ адекватности капитала би остао значајно изнад прописаних регулаторних минимума. У току јула, додатним одлукама Народе банке Србије омогућен је наставак мораторијума на обавезе дужника које доспевају почев од 1. августа 2020. године закључно са 30. септембром 2020. године, као и на њихове неизмирене обавезе доспеле у јулу 2020. године. Такође, у августу 2020. године Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је на ванредној седници Одлуку о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима⁴, којом су за грађане створени услови за олакшан приступ финансијским средствима. Континуирано унапређење и правовремено доношење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије ствара додатну отпорност финансијског система у циљу очувања финансијске стабилности.

---

⁴ „Службени гласник РС“, бр. 108/2020